

jellemző és a Szép Ernő-kutatás számára fontos adalék, hogy időnként címlistákat ad meg, egy témához milyen könyveket olvasott vagy szándékozott felhasználni.

A kéziratokból Szép Ernő monográfusai, Purcsi Barna Gyula és Vida Lajos idéztek műveikben, Bárdos Pál pedig egy nagyobb lélegzetű válogatást közölt a 2000 című folyóiratban (SZÉP ERNŐ NAPLÓJÁBÓL, 1990/3.). Igyekeztem az általa választott részleteket nem újraközölni, de néhányról nem lehetett lemondani. A kéziratok összeállítói többnyire megtartották a forrásul használt, évszámokkal is ellátott noteszek kronologikus sorrendjét, a mostani válogatás sem változtat ezen.

Szép Ernő

BESZÉLGETÉSEK A JÓISTENNEL

(arról, hogy költő vagyok) kapkodok, és semmi mellett nem érzem jól magamat, mindig mást vagy mást is szeretnék csinálni, mert mindent szeretnék csinálni. Mindenki szeretnék lenni, mindenféle ember életét szeretném átélni egy életem éve alatt. Szeretnék paraszt lenni – meg a gyaluló asztaloslegény örömeit élvezni, szeretnék katona lenni stb. stb. (Életmódok, passziók. Szalon tengerészet.) Egy ember élete semmi, mindenféle ember élete, együtt, egyszerre: ez az ember élete a világon. Mit csináljak? A legegyszerűbb lenne tán az egész életen át könyökölni, semmit se csinálni, csak mindig gondolkodni és mindent elgondolni.

(az emberek érintkezéséről) hogy haragszom az emberekre, amiért rosszak, gyanakvók, gőgösek, kímértek, részvétlenek egymás irányában. Mennyi részvétet, érdeklődést, gyöngédséget, kíméletet s udvariasságot érzek minden teremtett lény irányában. Hogy szeretnék minden emberrel jóban lenni, bizalmasnak lenni a világon, mint a rabok, akik átkopognak egymáshoz, bár nem ismerik egymást. Mégis, mily borzasztó egy emberrel öt percig együtt lenni, hogy fáraszt, hogy kiábrándít, hogy elcsüggeszt. Mily egyformák. Ugyanazt mondják. Míg beszélnek hozzám, úgy nézem őket, mint igen értéktelen, millió meg millió példányban készített bábokat, s úgy hallgatom őket, mintha masina beszélne belőlök, melyet ugyanaz az egy gépész fabrikált. Azzal mulatok, hogy fordítva próbálom nézni a fejüket, állal fölfelé, homlokkal lefelé, milyen furcsaság ez az arc. Nézem, milyen egyforma nemcsak a nyakkendődivatjuk s mellényük csíkjai vagy kockái, hanem mozdulataik, meghatározásaik bizonyos dolgokról, szavajárásuk, szavaik – kérem, a mai világban stb. –, egy-egy szónak a kiejtési módja, melyet, mintha valami dogma volna köztük, amit nem ismerek, úgy követnek. Mennyi minden, gyereksírás, szerelem, szegénység vagy életveszély, minden adódhatott elő életükben, mégis az időről beszélnek, azután a politikáról, azután a színházról, azután valami botrányról, amely egy éjjeli vendéglőben történt, azután egy kínos perc, mikor a tekintetek szétszaladnak egymás elől, mert nincs egymásnak mit mondani. Pedig két ijedt és csodálkozó

élet dobog közben a szívben, és zihál a tüdőben. Azután az egyik egy adomát kezd a másiknak elmesélni.

(a nőről) ...olykor egy fasorba indulván sétálni magamban, a séta elején hirtelen meglepett annak a fájdalom, hogy nincsen nő, akit szeretnék. S szorongva néztem a hosszú fasor végét, mi lesz velem, míg a végére érek? Kibírom-e addig, ezen a rövid kis sétán, hogy egyedül vagyok? Nem fogok-e megbolondulni a kétségbeeséstől, míg a végére érek a fasornak?

...ládd, istenem, most, hogy veled beszélek, s a mindenség minden csudája fáj – látod, nem tudom biztosan, nem fáj-e jobban mindennél valami csekélység, amit én átéltem az én külön kis életemben. Most eszembe jut egy kis táncosnő, akinek a szerelme nem kellett nekem. A magányt kerestem, és a kis nő oly szépen tudott mosolyogni. A magányban szomorú lettem, sokszor eszembe jutott ez a kis nő, akit elmenesztettem. Most emlék, és fáj. Hol van ez a kis dolog a lelkemben? Mi egy ilyen emlék? Hogy néz ki, milyen a színe, mennyi a súlya, milyen hosszú vagy mély a lélekben? Olyasmiknek érzem néha az emlékeket, mint egy régi vidéki házban a kitömött madarakat, tollbokrétákat, fakó hímzéseket itt-ott a szobában... leakasztott kép halvány helye a falon. Pókhálós szöglet. Szög helye a falban. Horpadások régi ezüstitárgyakon. A kopás fénye a szegény emberek ruhájának könyökén.

(költő) Vannak napjaim, mikor úgy járkálok, mint egy kisfiú a nagyvásár dobjai, sípjai és cifra sátrai között, úgy báméskodom mindenben, úgy látok minden kicsiséget fantasztikus színeiben és értelmében. Természetet, leányt, képet, szobrot, lovat úgy élvezek, mint senki más, úgy tudok rajongani és megrendülni az ég felhői és csillagai alatt. Ilyenkor végtelen hálát érzek irántad, mert tehetséget adtál, s tudom, hogy ez a tehetség az, amitől úgy tudok báméskodni, meglepődni és megmámorosodni a világon.

Néha azonban úgy bolyongok a tehetséggel, mint egy betegséggel; a legcsúnyább, a leggyógyíthatatlanabb betegséggel. Senki se látja, csak én, milyen csúfak, ostobák az emberek. Senki se tud úgy lehangolódni egy nyomorék láb vagy púp láttán, mint én, mikor röhögni látom az embereket, kinyitva szájukat. Senki se látja ilyen rettenetes csúnyának ezeket a kinyitott szájukat, dohányzástól piszkos fogsorral, s benne itt-ott aranyfogakkal. Senkinek se fáj úgy, ha egy ló elesik az utcán, senki se borzad össze, ha szétfolyt termetű, elrohadt arcú öregasszonyt lát, senki se látja a ruhákban, cipőkben, nyakkendőtükbén, kopott reticule-ökben, napernyőkben a bánatot, szerencsétlenséget, senki se látja úgy, mint én, a szemekben a halált. Senki sem érzi magát megbántottnak s felelősnek, amiért annyi csúfság, nyomor és boldogtalanság van a világon, csak én. Senki se hallja a katonazenében a szegénységet és szerencsétlenséget, csak én. Szenvedek, ha beszélgetek közömbös emberrel közömbös dolgokról. Fáj az emberek közelléte, akik ellenségeim, s akiket lenézek és sajnálok. Senki se érzi úgy, mint én, a tömegek, a nép, az egész világ reménytelen voltát, mindenki minden lépésének s egész életének céltalan, oktalan, nevetséges és tragikus voltát. Senki nem tud úgy kétségbeesni mindenben, az első sejtől, amiből a világ lett, az utolsó molekuláig, amellyel elhervad a világ, Ádám születésétől mindenkit sajnálni, az utolsó emberig, akit talán ugyancsak Ádámnak fognak hívni.

Szemeimről, amelybe sokan nem mernek belenézni.

Isten: Mivel töltöd az időt?

Költő: Hallgass ide, neked bevallom, elmondom apró mozdulataimat, báméskodásaimat, járkálásomat a szobában ágytól asztalig, asztaltól szekrényig, szekrénytől zongoráig. Leültem a zongorához, s megütöttem egy hangot, nem is játszottam tovább, azon az egy hangon egy óra hosszat tűnődtem. Azután sokat hevertem a díványon cigarettázva, sokat néztem a füstöt, és sokat könyököltem a könyv fölött, mikor nem is olvastam, csak a merengés álomtapétáit néztem a falon, és sokat dültem hátra a székben, és sokat állottam kirakatok előtt, és néha elnéztem és elhallgattam egy embert a kávéházban, aki nem messzire tőlem ült és beszélt.

Sok időt töltöttem el azzal, hogy az inggombokat átteszem egyik ingből a másikba, és a nyakkendő kiválogatásával és megkötésével, talán több időt töltöttem ezzel, mint a szerelemmel. Mondd meg nekem, nem vagyok-e bűnös ezért, vagy mindegy-e, mit csinál az ember?

(szememről) ...hisz úgyse igen teszek egyebet egész életemben, mint hogy nézek. Annyi mindentről lemondtam, le kellett mondanom, amit közönséges emberek élveznek. Nem is éltem, ha jól meggondolom. Hát mért halok meg? Azok halnak meg, akik éltek... az, hogy én meghalok, nem is halál lesz. Én nem halok meg. Nem hagyok itt életet, az egész, amit veszteségnek érzek, hogy nem látok többé, hogy nem nézhetek tovább a halálom után, mert a halál bezárja a szememet. Istenem, mondd... nem tehetnél énvelem kivételt? Komolyan. Érzem, milyen csekélység, amit kérek. Ne csukjátok be a szememet: hadd maradjon nyitva. A testem nem bánom, hadd legyen csontváz belőle, csak a koponyámban hadd maradjon benn a két szemem. Legyen két lyuk a koporsómon, mint a bűvár páncélján, s a síron két kis ablak, s én hadd nézzem tovább némán az eget... ó, így még sokkal szebb lesz, mint úgynevezett életemben volt: hiú és kínos sóhajaim, reménytelenség, fájdalom s bánat nem fognak zavarni a legszebb gyönyörködésben, ami csak embernek adatott: az eget nézni. Nem lehet? Ó, istenem, felelj! Istenem, istenem: mondd... mondd... Hát nem lehet? Nem? Nem?

Testemen mennyit csudálkoztam. Hangomon. Apró emlékek feltolakszanak... képek vannak berajzolva emlékezetembe. Egy felfordított targonca valami hídon, sarokba támasztott seprűk, eldobott újságpapír, amit a szél húz gál a földön. Szavak, mondatok, amiket mellettem elhaladó emberek mondtak. Arcokon forradások, nyakon skrofula nyomai, egy gugás ember Szoboszlóról. Planétás Lojzi, aki egyik hónapban férfinak, a másikban nőnek öltözött. Különböző bénaságok. Fekete pápaszemes vakok: mondd, isten, min gondolkoznak a vakok, mikor az égre néznek világtalan szemükkel, mit gondolnak egész nap és egész éjjel? Kacska kezű emberek, félig megégett arcú emberek, üvegszemek, faláb, mankó. A cul-de-jatte Párizsban, akit a vicclapok mindig kicsúfolnak. Félfülű ember, akinek a haja rá van fésülve hiányzó fülére; paróka. Fekete kötés szemem. Hallócső a süketek fülében. Magasított sarkú cipő, félkarú ember kabátja. Kis iskolás fiú lába valami faoszlopban. Vidéki durva faláb. Orratlan ember. Aranyfogak, amelyek a táncosnő szájában csillognak, mikor Tündérország díszletei közt mosolyog révülten. Beteg ember, akinek ezüst gégefője van. Emberek, akiknek kardvágás van az arcukon. Birkózók, akiknek a füle széjjel van gázolva. Himlőhelyes emberek; különös fakó arcú öregedő nők, akiknek a púder kiette az arcát. Ember, akinek egyik kezén négy ujj van, vagy hat ujj van öt helyett. Ember, akinek egyik ujján mindig fekete kesztyűujj van

felkötve, púp, paralitikus. Emberek, akik nem rokonok, nem is egy hazából valók, s hasonlítanak egymásra... talán közös sorsra is vannak rendelve?

Mily megfoghatatlan és borzasztó, hogy a zenék elhangzanak, hogy a harmónia, ami egy vonósnégyesben, egy operai kórusban volt, az elenyészik, s nem él tovább... hogy egy patkány tovább él, mint egy eljátszott szonáta.

(én) Mikor valami eseményt, tünetet, természeti mozzanatot leírtam, olyasmit érzek, mintha az a dolog avval, hogy leírtam, léte célját, rendeltetését betöltötte volna.

(arról, hogy költő vagyok) fáj, hogy nem tudnak rólam Amerikában, fáj, hogy a cowbo-yok lovagolnak és táncolnak csapszékeikben, és nincs egyéb gondjuk, mint a ló és egy cowgirl és a makrapipa, és én rólam nem tudnak. Fáj, hogy nem tud rólam a király mind. Fáj, hogy nem tud rólam a vadember, aki karikákat fűz a fülébe. Fáj, hogy a tengeren járó matrózok beszélgetnek éjjel, és nem beszélnek rólam.

(az emberekről) nem haragudni senkire, nem véteni senkinek, hát érdemes? Mindenkit érteni, lenézni és elnézni, megbocsátani mindenkinek mindent. Szent isten, bocsáss meg, ha valakinek vétettem. Bocsáss meg azért, mert megbíráltam valakit. Bocsáss meg, ha megrövidítettem valakit, ha valakit megbántottam szóval, ha nézésemből kivette, hogy nem érdekel. Bocsáss meg, ha untattam valakit ahelyett, hogy mulattattam volna. Bocsáss meg, ha lemondtam egy vacsorát unalomból. Bocsáss meg, ha valakinek igazat mondtam, mikor kedvesebb lett volna, ha hazudok neki. Bocsáss meg, ha valakinek hazudtam, mikor igazat kellett volna mondanom. Bocsáss meg a férjekért, akiket nyugtalanítottam, amikor a feleségükkel beszélgettem. Bocsáss meg azokért, akiket kinevettem. Bocsáss meg, ha valakiben a legrosszabb érzést keltem, a szégyen érzését. Bocsáss meg, ha irigyelt valaki, bocsáss meg, ha haragudott rám valaki. Bocsáss meg a levelekért, amelyekre nem feleltem, bocsáss meg azért, hogy ha a telefonhoz hívtak, azt mondtam, hogy mondják, hogy nem vagyok itt. Bocsáss meg, ha a tekintetek elől elfordítottam a fejemet. Bocsáss meg, hogy csirkét kellett megölni azért, hogy húst egyek. Bocsáss meg, hogy legázoltam a füvet, bocsáss meg, ha szórakozottságban vagy fájdalomban séta közben a botommal levertem a bokor leveleit, bocsáss meg, hogy letéptem az akácfa levelét kiolvasni, hogy: szeret – nem szeret. Bocsáss meg, hogy elfújtam a pongyolapity-pang pelyhét. Bocsáss meg, hogy azt mondtam gyerekkoromban valakinek: Örök harag és magázás. Bocsáss meg, hogy legyeket fogdostam az ablakon, bocsáss meg, hogy gyönyörködtem gyerekkoromban az egéren, aki a doromboló macska karmai közt reszketett, vagy az egérfogóban szaladgált. Bocsáss meg, hogy letörtem a fűzfavesszőt, hogy nyilat, füttyülőt, ostort csináljak belőle. Bocsáss meg, hogy a kutyát kővel megdobt-am. Bocsáss meg, hogy anyámnak virrasztani és reszketni kellett, mikor beteg voltam. Bocsáss meg, hogy fájdalomban szült, és tejével táplált, bocsáss meg, hogy nem lettem országgyűlési képviselő, ahogy apám szeretne volna. Bocsáss meg, hogy a cselédünket lenéztem és tegeztem, mert parasztleány volt, bocsáss meg, hogy én is lármáztam az iskolában, s a tanító életét fárasztottam és keserítettem, bocsáss meg, hogy a csigát kicsaltam a házából, és hogy az ürgét kiöntöttem, és a kis verebet lehoztam a toronyból, és anyja hiába csipogott utána.

(háború) Jaj, már nem vagyok kíváncsi! Kíváncsi lettem én is, mit tagadni, kíváncsi voltam, mi lesz. Hiú voltam. Én is átélem! Én is hallok. Látok. Kortárs és idők tanúja

vagyok! Jaj, már nem vagyok kíváncsi. Semmi borzalomra, semmi históriára, a békekötés helyére se, a békepontokra se. Forradalomra se vagyok kíváncsi. Lázadásokra, utcai harcra, semmire, semmire. Úgy szeretnék csak virágok közt járni!

(háború) Ezek az alakok, akik elmennek trappolva az utcán zöld gúnyában, felpuskázva, ezek mind élő emberek. Ezek élnek, te, élnek! Urak! Nagyméltóságú miniszter úr, kegyelmes uram! Altábornagy úr, kegyelmes úr! Cs. és kir. apostoli Fenség! Fenség! Fenséges asszonyom! Ezek elevenek. Ezek élnek, nem értik? Nem hiszik? Hajoljanak oda, nyomják csak oda fülüket a mellükhöz, mint a doktorok szokták, meghallják, hogy ezeknek lüktet a szívök. Élnek!

(ember) Hogy néz ki az a rabló, az, akit retteg az ember, mikor az ágy alá néz éjjel, hogy nincs-e ott rabló? Milyen arcú az a valaki rabló, aki nincs ott az ágy alatt? Mert az, aki alánézett az ágy alá, ugyebár egy rablónak hiánya felől akart bizonyoságot. Tehát az, az a rabló egy valamilyen ember, aki a gyanú, a félelem, a képzelet lemezén ott van egypár másodpercig lefotografálva. Meg lehet kérdezni attól a bizonyostól, aki az ágy alá nézett: milyen volt az, akit nem láttál ott az ágy alatt? Tán le tudná írni azt a rablót?

(háború) Hogy az életveszélyt hogy lehet unalmassá tenni, hogy a rendkívüliséget hogy lehet köznapivá lapítani, hogy a férfiaság erényét hogy lehet stupid állati türelemmé s fegyenc lethargiává alacsonyítani, hogy a halált hogy lehet, a misztikusát és eszményt, kirágott és rohadt piaci dinnyehéjjé lejártni, azt megmutatta az örökkévalóságnak ez a mi háborúnk.

(én) Én és mi úgynevezett művészek már a história óta ott tartunk, ahova ez a szegény tehetetlen és elmaradt emberiség vergődik: nemzetköziség, vallástalanság, emberség, szabadság, természet, szeretet, végtelenség: ez a mi életünk. Fel- és elszálló költő, külföldön élő piktor, szobrász, hangversenyénekes, táncos, hegedűművész, világutazó úr, cigány és díjbirkózó, tengerész, Waggon-lits-pincér, kalandor, utazó, zsebtolvaj, idegenben ragadt cocotte, ez mind egy-egy madara a határtalanságnak.

(háború) Látom magam (mikor elmentem katonának), hogy nem én vagyok az, egy fiú, egy ember, egy példány, akit az emberiség sodort magával, annak a szélnek adtam oda magam, ami az ifjúságot, a hímeket vitte. Egy fű a szélben, vele fűvődik a többivel. Nem is gondolkozás, hiúság, ambíciók, kíváncsiság eredménye volt talán. Talán fejem se volt, tán csak olyan sárga tök volt a fejem, szem- és szájüregekkel, amilyent gyertyával kivilágítva bolond estéken diákok szoktak volt fejökre tenni. Egy fizikum voltam csupán, nyakig éltem, feljebb nem.

Én voltam akkor, aki ment, vagy az ember, a mindenki? S az ember feleszmélt, felrázta magát, mint az orvosságos üveget, és visszalépett? Vagy az ember volt, aki az ént elvesztette, s visszakapta, s elrúgta magától az embert?

Hányszor gondoltam, díványra feküdve hotelszobámban, sarkantyús lábaimat egymásra téve, s csizmám orrán elbáméskodva: mit gondolkozol, tépelődöl, tűnődöl, fontoskodol? Egy villanyos elüthet, egy egzaltált leány lelőhet, mert nem akarsz többet beszélni vele. Ló halálra dobhat, leeshetsz egy pincébe, s a nyakad töröd, öngyilkos lehetsz egy posványos irodában. Az egész nem oly nagy probléma! Nem vagy felelős. Észre se vesznek. Nincs itthon a világ, amelytől félsz.

(ember) Emberekre, kik másnak az egészsége árán üznek luxust, kik az érdekes katonákban gyönyörködnek, mikor a katonák az utcán vonulnak a pályaudvar felé, hol a vonatba ülnek harctérre menni, kik meg vannak győződve afelől, hogy isten valami jót akar velünk akkor, mikor a háborúban levágatja fél lábunkat, kik a rézkrajcárok iránt jobban érdeklődnek, mint a csillagok iránt, kik szeretőiket megcsalják feleségükkel, akit utálnak, kik egy tábornok gallérjának hímzését milliomszor nagyobb érdeklődéssel nézik, mint az erdőt, a vetéseket, a virágokat és a fellegeket és a madarakat, kik számára a koldus egy krajcárt ér, az utcai lány egy vagy tíz forintot, a világos reggel egy jó reggelt!-et, akiknek embert teremteni és embert pusztítani nem ér egy percnyi meg-gondolást, kiknek egy kártyakunstszt vagy egy minisztertanács titokzatosabb, mint a víz és a levegő, kik a börtönök és tébolydák mellett szerelmükre vagy irodájukra gondolva mennek el: ilyen emberekre hallom, hogy azt mondják: normális emberek.

(én) Az a támadó s újra támadó hangulatom, hogy jaj: már ez talán az élet! S nem akarom még mindig tudomásul venni, hogy itt vagyok, ez vagyok, ilyen a férfiarcom, ez az életem, ez a hangom, amit hallok a gégém-ből, ez a világom, ez, amit itt átélek. Még úgy sejtem, hogy csak készülök, még csak várok, még csak remélek, töltöm az időt, de semmi nem érvényes, amit csinállok, s ami történik velem, ez mind véletlen és ellefejtjenivaló. Harmincöt éven átbuktam már, s még mindig roppant kíváncsi vagyok rá, milyen lesz az arcom, a termetem, a modorom, az életmódom, a szerelmem és az igazságom majd huszonnyolc éves koromban. Nem akarok ráismerni magamra, nem tudok felébredni, megnyugodni, nem tudom elhinni, hogy csakugyan így van, ami így van, nem tudom és nem akarom, nem és nem. Oly hirtelen jött az, hogy 35 éves lettem, még nem öltöztem át e kor fogadására, nem tudom feltalálni magamat. Nem igaz, nem igaz. Úgy veszem észre, hogy ez a mély illúzió vagy micsoda nagy segítségemre van az úgynevezett szenvedések elviselésében. Nem is érzem néha, hogy égetik a szívemet lapissal. Hisz ez csak nem én vagyok, akinek úgy fáj ez és az? Ez nem én vagyok, én majd ebben a korban egy igazi vidám fráter leszek.

(boldogság) Másokban élni – nem szerencsésekben, hanem boldogtalanokban, pórul jártakban vagy olyanokban, akik legyőzve születtek, szépség, egészség nélkül, pénz nélkül, remény nélkül. Velük élni, beleélni magamat sorsukba, menni velük útjaikon a járdán, magamba szuggerálni fáradtságukat, figyelmüket, türelmüket és türelmetlenségüket, dolgozás közben, ínyemen érezni próbálni az ő életük ízét, bőrömmön érezni próbálni vásznaik horzsolását, vastag pálinkájukat lehelni próbálni szájpaplásomról, érezni próbálni hervadt gennyes foghúsuk fájós érzését, ha jéghideg vizet isznak, vagy a vurstlin fagyfaltot esznek vasárnap, felvilágosítatlan megtisztelt állati fájdalomokat érezni próbálni, mikor a nap ledarálja a földbe holt gyermeküket, és érezni próbálni nedves melegségét arcomon a könnyeknek, amelyek az ő szemükből esnek.

(költő) ideális vers: ne legyen benne sehol se pont se felkiáltójel se vessző semmi jel, csak betű. A jel elárulja, hogy józan írástudó vagyok versírás közben is. Az írásjel próza. Csak verset szabad adnom. Hátha még a betűt is nélkülözhetném!

(ember) Szeressetek, emberek, beszéljetek szívesen, könnyen, mosolyos szájjal velem, örüljetek, ha szembejövök véletlenül a járdán, karotok emeljétek a kellemes meglepetéstől, mondjátok előre, áá... s a szemetek úgy világítson, mint a cigarett, mikor éppen szip-

pantanak belőle, s siessetek egy-két lépést, hogy gyorsabban adhassunk kezet egymásnak, ó, kérlek, szeressetek, könyörgök, szeressetek! messziről vigyorgok rátok, hangom lágy, mint a sült tők, és oly meleg, mikor szólok hozzátok, megsimogatom nézéssel homlokotokat, és tenyeremmel kabátotok ujját, leporolom a vállatokat, ha nem is poros, elnyelem a szót, mikor kezdtek beszélni, gyufát gyújtok, előrebocsátalak az ajtón, s a kocsiban jobb felől ültetek, elbődülva nézek a szátokra, mikor magatokról beszéltek, ó, egyedül vagyok, félek magamban, fázom, megfagyok, szeressetek! Elmegyek a háborúba, s gyilkolni fogok, elcsalom ágyamba a feleségeteket, gyémántgyűrűt rakok a kisujjamra, utálni fogom a nyomorékokat, akasztófára fogom a kommunistákat kívánni, pénzt szerzek, és valutákat veszek, önző leszek, ostoba leszek, csaló, gyilkos, tolvaj, nem fogok a kezembe könyvet, és nem fogok a szemembe eget, nem beszélek a természetről, sem a halálról, állat leszek, tárgyhoz igyekszem hasonlítani, csak hogy olyan legyek, mint ti, emberek, csak szeressetek.

(ember) Akkor tudom legjobban sajnálni a szegényt, mikor ünnepnap kiöltözve a hídon megáll, és a vízbe néz, és csodálkozik.

(ember) Színházban már sokszor volt az a hirtelen benyomásom egy-egy színész felől, aki éppen beszélt, hogy ez az egy szál ember a földön mennyire magára van utalva! Az a befestett férfi egyedül van az ő színésztehetségével, az ő neve, az ő színészarca, az ő színészhangja, amiből él, ami őt jelenti, csak őrajta s őbenne van; nincs, akivel megoszsa azt, nem találja olyan hasonlóját a színháznál, mint a munkás a gyárban, mint a béres a puszta, mint a kereskedő a városban... ő a földön ha körülnéz, nem találja sehol önmagát... ha magában van az öltözőjében, a tükörbe néz, köhög, megjéjed önmagától, mint a kísértettől, mint a haláltól.

(én) Ki legyen a szeretőm? Színésznő? Ki van szolgáltatva nekem, mert szerző vagyok. Meg kell élnie a gazdag emberből. Mással osztozzam? Nem az enyém akkor az a nő. Maitresse... ha talán szeret, nem szenvedhetem, hogy a gazdag embertől hagyja magát tovább fertőzni. De elveszem, ha a magam szegénységébe hurcolom, a családja jövedelmét. Más felesége? Boldogtalanítok egy embert, s ezt nekem sehol meg nem engedték. Lány? Szegény ember lányát szánom. Egyetlen tőkéjét veszem el a lánynak. Operáció, ha felütöm, s nem sikerül. Tragédia. Gazdag ember lányával szemben már kevesebb a skrupulusom, de a lányt sajnálom... el fogom hagyni. Boldogtalan lesz. Elvenni? Nem. Nem. Nem. Bűn az ő jóléte, az én jólétem, amelybe jutok... csupa bűn, bűn, bűn az élet. Szabadságot imádom.

(én) Úgy érzem magam, mint a ló, mikor összekötve húzzák fel a hajóra.

(én) Az a féltékenységem: hogy ne éljek. Nem élek: e teljesség ideális. Csak azon ne csípjem magam rajta, hogy elfogadtam, hogy hitelesnek, jónak, az enyémnek érzek valamit – nőt, kiejtett szót, helyzetemet, munkámat. Félttem a felfüggesztett életemet, azt a befagyott boldogságot, azt a holdfényt a naptól.

A valót, a nyers akut élményt ha hasonlítom a vágyott, teljes valamihez, öngyilkosnak kell lennem a szegénytől.